

تأثیر راهبردهای تجاری و سطوح هزینه نمایندگی بر عملکرد شرکت‌ها

تاریخ دریافت مقاله: دی ۱۳۹۵

تاریخ پذیرش مقاله: بهمن ۱۳۹۵

فرزین رضایی، ^۱مهسا آقاجانی

Farzin.rezaei@qiau.ac.ir

^۱نویسنده مسئول، دانشیار، حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین، قزوین، ایران. ایمیل:^۲کارشناس ارشد حسابداری، گرایش حسابداری، موسسه آموزش عالی کار واحد ایران.

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی تأثیر راهبردهای تجاری و سطوح هزینه نمایندگی، بر عملکرد شرکت‌ها می‌پردازد. این تحقیق، از نوع کاربردی و هدف آن، ارائه راهبردهای تجاری برتر در سطوح هزینه‌های نمایندگی می‌باشد، بطوری که بتواند عملکرد مطلوبی را برای شرکت‌ها به ارمغان آوردد. برای این منظور نمونه‌ای متشکل از ۹۰ شرکت، طی دوره زمانی ۱۳۹۴-۱۳۸۴ انتخاب و مورد بررسی قرار گرفته است. پژوهش حاضر مبتنی بر صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. جهت بررسی فرضیه‌ها و ارتباط بین متغیرها، از رگرسیون پل دیتا، بهره گرفته شده است. به منظور تفکیک راهبردهای تجاری، با استفاده از تحلیل خوش‌های سلسه مراتبی شرکت‌ها به دو گروه متمایز ساز و رهبری در هزینه باز تعامل راهبرد رهبری در هزینه باز نمایندگی پایین، تاثیر مثبت و معنادار و تعامل راهبرد متمایزساز با هزینه نمایندگی بالا، تاثیر متفاوت و معنادار بر عملکرد شرکت دارد.

واژه‌گان کلیدی: راهبرد متمایزساز، راهبرد رهبری در هزینه، هزینه نمایندگی، عملکرد شرکت.

(Gomex, 1987) پژوهش حاضر به دنبال این است که تاثیر

افزایش یا کاهش هزینه‌های نمایندگی، در هر دو نوع از راهبردهای تجاری (تمایز محصول^۱ و رهبری در هزینه^۲) را، بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بررسی نماید که این مفهوم در پژوهش‌های قبلی مورد بررسی قرار نگرفته است.

مبانی نظری

۱- ارتباط راهبردهای تجاری با عملکرد

راهبردهای تجاری، حریه‌های رقابتی هستند که به واحد تجاری در درون یک صنعت، برتری متمایز اعطا می‌کنند (Baseri, 2009). پورتر معتقد بود که ماهیت راهبردهای تجاری، مبتنی بر توانایی شرکت برای انتخاب آگاهانه مجموعه ای از فعالیت‌هاست، که ترکیبی منحصر به فردی از ارزش‌ها و مطلوبیت‌ها به مشتریان خود ارائه می‌دهد. پورتر برای غلبه بر دیگر شرکت‌های رقیب، دو نوع از راهبردهای تجاری (هزینه کمتر و تمایز در محصول) را پیشنهاد می‌کند (Jermias, 2008). در راهبرد رهبری در هزینه شرکت، اقدام به تولید محصولاتی استاندارد با قیمتی پایین تر از شرکت‌های رقیب به بازار کرده تا بدان وسیله سهم بیشتری از بازار را بدست آورده آنگاه با بالا بردن فروش، تلاش می‌کند شرکت‌های رقیب را به کلی از بازار خارج نماید. عموماً اگر شرکتی راهبرد رهبری در هزینه را به شیوه ای موفق به اجرا درآورد این اقدام بر کل سازمان اثر می‌گذارد (khorsand, 2014). در این راهبرد شرکت‌ها ملزم به کنترل هزینه‌های اساسی و بسیاری از هزینه‌های بازاریابی و نوآوری می‌باشند (Honarbakhsh et al, 2012).

از طرفی شرکت‌هایی که راهبرد تمایز را به کار می‌گیرند می‌توانند از

مقدمه

راهبردهای تجاری بر بهبود موقعیت رقابتی محصولات یک واحد تجاری در یک صنعت، یا یک بخش بازار خاص تاکید می‌کند (Hungler, 2007). بنابراین هدف اصلی مدیریت تجاری، رشد دائمی یک شرکت برای به حداقل رساندن ثروت سهامدارانش می‌باشد (Wang, 2010). پورتر^۳ معتقد بود دستیابی به عملکرد بالا در بلندمدت، مبتنی بر توانایی شرکت در بدست آوردن یکی از دونوع مزیت رقابتی (هزینه کمتر یا تمایز)، با توجه به ساختار صنعت، می‌باشد. در واقع شرکت می‌تواند محصول خود را جهت بدست آوردن مزیت صرف قیمت متمایز کند، یا اینکه محصولش را با هزینه کمتری نسبت به رقبا تولید کند (Jose & Ortega, 2010).

با این حال، محققان معتقدند که یک راهبرد شفاف، ضروریست ولی شرط کافی برای بدست آوردن مزیت رقابتی و دستیابی به عملکرد بالا نیست (Chen & Jermias, 2014). زیرا از میان عوامل کلیدی موفقیت در سازمان‌ها، امروزه نقش مدیریت بیشتر از هر زمان دیگری، اهمیت یافته است (Dianati et al, 2013). اما نکته اینجاست بین گروه مدیریت و مالکان شرکت به صورت بالقوه، تضاد منافع وجود دارد؛ در واقع تابع مطلوبیت مدیران و مالکان شرکت یکسان نبوده و از رخدادهای مالی به نحو مشابهی تأثیر نمی‌پذیرد. مالکان بالفعل علاقه دارند بازده سرمایه گذاری و قیمت اوراق بهادار حداقل شود، حال آن که الزاماً این موضوع نمی‌تواند منجر به حداقل شدن تابع مطلوبیت مدیران گردد. وجود چنین تضادهایی می‌تواند هزینه هایی را در یک رابطه نمایندگی به همراه داشته باشد که برای هیچ یک از طرفین قرارداد (گروه مدیریت و مالکان شرکت) خوشایند نیست (Heidari et al, 2015). بنابراین محققان باید تناسب میان راهبرد شرکت و هزینه‌های نمایندگی و تاثیر Balkin &

^۱ Differentiation strategy

^۲ Leadership strategy

^۳ Porter

هزینه های نمایندگی زمانی بر عملکرد تاثیر مثبت خواهد گذاشت که سازگار با راهبرد منتخب شرکت طراحی شده باشد (Rajagopalan et al,1992) و شرکت ها با توجه به نوع فعالیت خود، وضعیت رقبا و سلیقه های مشتریان نیازمند اتخاذ راهبردهای خاصی می باشند تا بتوانند به طور کارآمد با رقبا به رقابت پردازنند. این اقدام، موجب بهبود عملکرد مالی در سال های آتی می شود (Vali poor & Baseri,2010).

پیشینه پژوهش

(Ah Lay & Jusoh,2016) به بررسی نقش میانجی گری حسابداری مدیریت استراتژیک بر رابطه بین راهبردهای تجاری و عملکرد شرکت های تولیدی مالزی پرداختند. نتایج حاکی از این بود که هر دو نوع از راهبردهای تجاری تاثیر مثبت و معنادار بر عملکرد شرکت دارد و با هر دونوع از این راهبردها می توان به عملکرد بالاتر از متوسط دست یافته اما استفاده از حسابداری مدیریت استراتژیک به طور مثبت و معناداری با استراتژی تمایز و منفی و معناداری با استراتژی رهبری در هزینه مرتبط می باشد.

(Chen Jermias,2014) تاثیر نوع راهبرد تجاری بر پاداش مدیران و عملکرد شرکت های عمومی ایالات متحده را بررسی کردند. آنها شرکت ها را به دو گروه تمایز ساز و رهبری در هزینه طبقه بندی کردند. نتایج حاکی از این بود که شرکت های تمایز در محصول نسبت بالاتری از پاداش مرتبط با عملکرد را نسبت به شرکت های رهبری در هزینه استفاده می کنند. همچنین پرداخت پاداش در شرکت های تمایز در محصول بالاتر از شرکت های رهبری در هزینه بود.

(Banker et al,2014) در تحقیقی به بررسی رابطه بین راهبردهای تجاری و پایداری عملکرد شرکت ها پرداختند. آنها شرکت ها را به دو گروه تمایز ساز و رهبری در هزینه طبقه بندی کردند. نتایج حاکی از این بود که هر دو نوع راهبرد رهبری در هزینه و تمایز در محصول تاثیر مثبت بر عملکرد دارند اما راهبرد تمایز به شرکت اجازه می دهد که عملکرد فعلی را برای سال های آتی نیز حفظ کند ولی با ریسک و بی ثباتی بیشتری همراه است.

(Wang,2010) در پژوهش خود ابتدا به آزمون تجربی ارتباط بین جریان های نقدی آزاد و هزینه های نمایندگی پرداخت و سپس، تاثیر هر دو را بر عملکرد شرکت های تابوانتی مورد بررسی قرار داد. پژوهش وی به شواهدی مبنی بر تایید نظریه نمایندگی دست یافت؛ بدین معنا که هزینه های نمایندگی دارای تاثیر منفی و معنادار بر عملکرد عملیاتی و بازده سهام شرکت است.

(Barahmand,2016) در پژوهش خود به بررسی رابطه بین عملکرد مالی و سرمایه فکری با توجه به نقش میانجی راهبردهای تجاری پرداخت و تعداد ۱۷۲ شرکت را به عنوان

طریق فراهم کردن محصولات و خدماتی که کیفیت منحصر به فردی داشته و مورد علاقه مشتریان است، به مزیت رقابتی دست یابند (Moradi & sepahvand,2015). در واقع این شرکت ها می کوشند تا ضمن ایجاد تعهد و وفاداری در مشتریان، به مزیت صرف قیمت و تحقق میزان سودی دلخواه دست یابند. این مزیت آنها را قادر می سازد تا حاشیه سود بالایی را کسب کنند. بنابراین اعمال راهبردهای فوق می تواند بر عملکرد شرکت ها تاثیر داشته باشد و موجب بهبود عملکرد آنها گردد (Rezaei et al,2013).

۲- ارتباط هزینه نمایندگی با عملکرد

با جدا شدن مالکیت و مدیریت در شرکت های سهامی، مدیران، به عنوان نماینده سهامداران، شرکت را اداره می کنند. با شکل گیری رابطه نمایندگی تضاد منافع بین مدیران و سهامداران ایجاد می شود (Nikokar et al,2014). یعنی این امکان بالقوه به وجود می آید که مدیران تصمیماتی را اتخاذ نمایند که در جهت منافع و یا عکس منافع سهامداران باشد (Valipoor & Khurram,2011). بنابراین مالکان باید مختاری را متحمل گرددند تا بتواند منافع مدیران را با خود همسو نمایند یا حداقل از اقدامات آنها در جهت منافع خود، اطمینان کسب نمایند (Sedaghat,2015). زیرا چنانچه مدیریت برخلاف هدف اصلی شرکت، یعنی حداکثر کردن ثروت سهامداران، تصمیم گیری و عمل کند، سهامداران متحمل هزینه های نمایندگی خواهند شد (Savadjani & Haeri,2011). افزایش هزینه های نمایندگی نشانگر افزایش شدت تضاد منافع در آن شرکت می باشد (Rajabi et al,2008). شواهد تجربی نشان می دهد تصمیم های مالی و سرمایه گذاری و در نهایت ارزش شرکت، تحت تاثیر تضاد نمایندگی و میزان هزینه های نمایندگی قرار می گیرد (Florackis,2008) از این روی، سهامداران نیاز دارند از عملکرد نمایندگان خود مطلع باشند تا به مقایسه پرداخته و در زمینه تداوم یا قطع سرمایه گذاری در آن واحد تصمیم گیری کنند. سهامداران با انتخاب معیار مناسب ارزیابی عملکرد، علاوه بر اتخاذ تصمیم های سرمایه گذاری بهتر، می توانند با جهت بخشی به منافع مدیران در راستای منافع خود، بهتر و سریعتر به اهداف مدنظر خویش دست یابند (Heidari et al,2015). در واقع عملکرد به عنوان ابزاری مفید در به دست آوردن رشد اقتصادی سازمان ها، به شمار می رود (Zanjirdar et al,2013).

۳- ارتباط راهبردهای تجاری و سطوح هزینه نمایندگی با عملکرد

مطالعاتی که ارتباط میان هزینه های نمایندگی و عملکرد را بررسی می کنند باید راهبردهای تجاری را به سه دلیل مورد ملاحظه قرار دهند: (۱) راهبردهای مختلف نیاز به سیاست های پرداخت مختلف دارند؛ (۲) اثربخشی نسبی سیاست های پرداخت در سراسر راهبردها متفاوت است؛ (۳) عدم تناسب بین راهبردهای تجاری و هزینه نمایندگی بطور منفی بر عملکرد تاثیر می گذارد (Chen & Jermias,2014). بنابراین

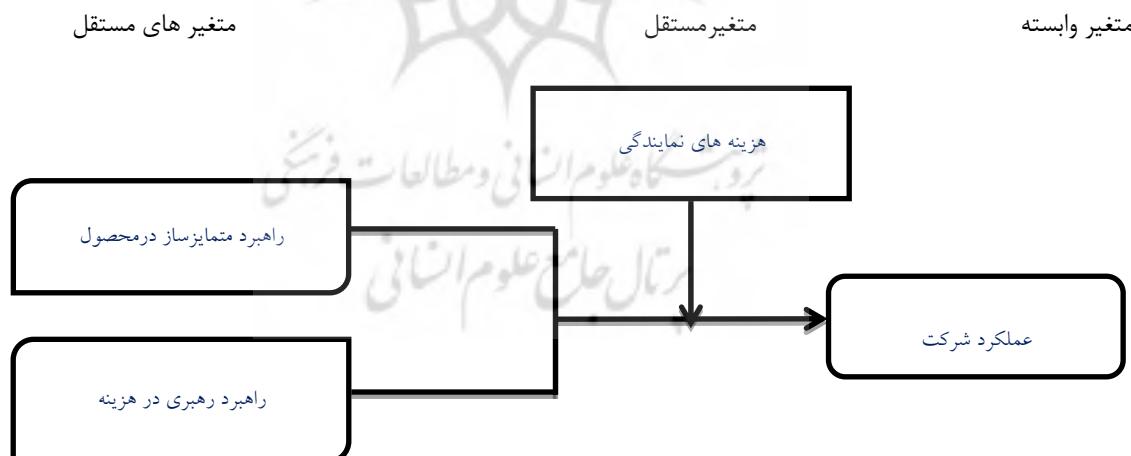
مالی بر عملکرد، برای شرکت‌های پیرو راهبرد رهبری در هزینه، نسبت به شرکت‌های متمایز ساز منفی تر است. از سوی دیگر، رابطه معنی دار و مثبتی نیز بین شدت رقابت و عملکرد شرکت‌ها مشاهده گردید.

روش تحقیق

موضوع پژوهش حاضر تاثیر راهبردهای تجاری و سطوح هزینه نمایندگی بر عملکرد شرکت‌ها می‌باشد که از نظر هدف، از نوع کاربردی محسوب می‌شود. داده‌های آن از رویکرد پس رویدادی است زیرا بر مبنای تجزیه و تحلیل داده‌های مشاهده شده انجام می‌شود. در این پژوهش از اطلاعات گذشته مربوط به شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار استفاده شده است. از لحاظ ماهیت و روش از نوع تحقیقات توصیفی-همبستگی می‌باشد. دوره زمانی این پژوهش محدود به سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۴ می‌باشد. با توجه به اهمیت کنترل تصمیمات شرکت‌های بورسی توسط سهامداران و مصاديق مشاهده شده باعث فساد اقتصادی، دو عامل هزینه نمایندگی و راهبردهای تجاری (متغیرهای مستقل) به عنوان عوامل موثر بر عملکرد (متغیر وابسته) مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از رگرسیون خطی چند متغیره استفاده شده است.

چارچوب مفهومی تحقیق

چارچوب مفهومی این پژوهش به شرح زیر است (Rezaei & Azem, 2012; Chen & Jermias, 2014).

متمايزساز در محصول و هزینه نمایندگی کمتر، تاثیر قویتری بر عملکرد شرکت دارند.

فرضیه سوم: راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی کمتر، با عملکرد شرکت تاثیر مثبت و معناداری دارد.

فرضیه چهارم: شرکت‌های دارای راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی کمتر، نسبت به شرکت‌های دارای راهبرد

نمونه، مورد مطالعه قرار داد. نتایج نشان داد راهبردهای تجاری تاثیر مثبت و معنادار بر عملکرد شرکت دارند.

(Moradi & Sepahvand, 2015) در پژوهش خود به بررسی تاثیر راهبردهای تجاری، بر پایداری عملکرد مالی و ریسک شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج نشان داد هر چند بکارگیری راهبرد تمایز مثبت به راهبرد رهبری در هزینه منجر به عملکرد پایدارتری می‌شود، اما راهبرد تمایز ممکن است با ریسک بیشتری همراه باشد.

(Heidari et al, 2015) در پژوهش خود به بررسی اثر هزینه‌های نمایندگی بر عملکرد واحد تجاری با استفاده از رویکرد الگوسازی معادلات ساختاری پرداختند. نتایج نشان داد که هزینه نمایندگی اثر منفی و معناداری بر معیارهای منتخب ارزیابی عملکرد دارد.

(Mahmoodabadi et al, 2013) در تحقیق خود به بررسی نحوه اثرگذاری جریان‌های نقدي آزاد و هزینه‌های نمایندگی بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. نتایج نشان داد رابطه معنادار بین هزینه‌های نمایندگی و عملکرد به منظور تایید تئوری نمایندگی در بورس اوراق بهادار تهران مشاهده نشد.

(Rezaei & Azem, 2012) در تحقیق خود به بررسی تاثیر شدت رقابتی و راهبرد تجاری بر ارتباط بین اهرام مالی و عملکرد شرکت‌ها پرداختند. این نتایج نشان داد که تاثیر اهرام

متغیر وابسته

متغیر مستقل

هزینه های نمایندگی

عملکرد شرکت

فرضیات پژوهش

فرضیه اول: راهبرد متمایزساز در محصول با هزینه نمایندگی بالا، با عملکرد شرکت تاثیر منفی و معناداری دارد.

فرضیه دوم: شرکت‌های دارای راهبرد متمایزساز در محصول با هزینه نمایندگی بالاتر، نسبت به شرکت‌های دارای راهبرد

۴. نوع فعالیت شرکت، تولیدی بوده و لذا موسسات مالی، سرمایه گذاری، بانکها، بیمه، شرکت‌های لیزینگ و هلдинگ، در نمونه آورده نمی‌شوند.

۵. حداکثر وقته معاملاتی، ۶ ماه در سال باشد.

۶. حقوق صاحبان سهام آنها منفی نباشد؛ زیرا این شرکت‌ها طبق ماده ۱۴۱ قانون تجارت، ورشکسته تلقی می‌شوند.

۷. شرکت‌ها در فاصله زمانی تحقیق، تغییر دوره مالی نداده و سال مالی آنها متنه به ۲۹ اسفند باشد.

با توجه شرایط فوق، ۹۰ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. اطلاعات مورد نیاز برای اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق و تجزیه تحلیل نهایی نیز با مراجعه به صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌ها، از طریق منابعی چون سایت بورس اوراق بهادار تهران و پایگاه‌های اطلاعاتی مانند سایت کدال و نرم افزار "ره آورد نوین"، به روش کتابخانه‌ای گردآوری شد. برای اندازه‌گیری متغیرها از Excel و در نهایت برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار Eviwes استفاده شد.

رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی بالاتر، تأثیر قویتری بر عملکرد شرکت دارد.

فرضیه پنجم: شرکت‌های دارای راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی کمتر، نسبت به شرکت‌های دارای راهبرد متمایزساز در محصول با هزینه نمایندگی بالاتر، تأثیر قویتری بر عملکرد شرکت دارد.

جامعه آماری و جمع آوری داده‌ها

جامعه آماری پژوهش حاضر، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که برای تعیین نمونه آماری از روش حذف سیستماتیک استفاده شده است. نمونه آماری پژوهش شامل شرکت‌هایی است که تمامی شرایط زیر را دارا باشند:

۱. اطلاعات مربوط به داده‌های صورتهای مالی ازابتدا سال مالی ۸۴ تا پایان سال مالی ۹۴ در دسترس باشند.

۲. تا قبل از سال ۸۴ سهام آنها در بورس پذیرفته شده باشد.

۳. اطلاعات کامل هریک از شرکت‌های مورد مطالعه طی دو سال قبل از قلمرو زمانی تحقیق، موجود باشند.

متغیرهای پژوهش و تعریف عملیاتی آنها

نحوه محاسبه	نوع متغیر	عنوان متغیر	نماد
شاخص برابر ۱ برای شرکت‌های متمایزساز در محصول و صفر برای شرکت‌های رهبری در هزینه	مستقل	راهبرد متمایزساز	*STR _A ₁
شاخص برابر ۱ برای شرکت‌های رهبری در هزینه و صفر برای شرکت‌های متمایزساز در محصول		راهبرد رهبری در هزینه	*STR _A ₂
تعامل بین فرصت رشد و جریان نقد آزاد، به این صورت که برای هر سال با استفاده از شاخص Q توبین، شرکت‌های نمونه به دو گروه بالاتر و پایین تر از میانه تقسیم بندی شد، به شرکت گروهی که Q توبین‌های آن پایین تر از میانه و به طور همزمان جریان نقد آزاد آن مشتبه باشد عدد یک در غیر این صورت صفر اختصاص داده شد.	مستقل	هزینه‌های نمایندگی	AC
Q توبین‌های پایین تر از میانه و به طور همزمان جریان نقد آزاد بالاتر از میانه نمونه، شاخص ۱ در غیر این صورت صفر در نظر گرفته شد (در محدوده هزینه نمایندگی).	مستقل	هزینه نمایندگی بالا	HAC
Q توبین‌های بالاتر از میانه و به طور همزمان جریان نقد آزاد کمتر از میانه نمونه، شاخص ۱ در غیر این صورت صفر در نظر گرفته شد (در محدوده هزینه نمایندگی).	مستقل	هزینه نمایندگی پایین	LAC
ارزش بازار سهام + ارزش دفتری کل بدھی ها	وابسته	عملکرد	PERFORM
Tobin's-Q = ارزش دفتری کل دارایی‌های شرکت			
لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های شرکت در تاریخ ترازنامه	کنترل	اندازه شرکت	SIZE
$\beta = \frac{\text{cov}(R_i, R_m)}{\delta^2 R_m}$	کنترل	ریسک سیستماتیک شرکت	β

سودخالص شرکت به کل دارایی ها	کنترل	بازده دارایی های شرکت	ROA
کل بدھی ها به کل دارایی ها	کنترل	اهرم مالی	LEV

ملموس محصول، تبلیغات، بازاریابی و سایر جنبه های مرتبط با محصول ضمن ایجاد تعهد و وفاداری در مشتری با استفاده از مزیت صرف قیمت، به میزان سود دلخواه دست پیدا کنند. در واقع دفعات گردش کالا بدلیل مراجعت کم مشتریان پایین ولی سود حاصل از فروش هر واحد کالا بالا می باشد. بنابراین سود ناخالص به فروش معیار مناسبی برای شناسایی این گروه از شرکت ها می باشد (Rezaei & Azem, 2012) که برای هر سال، با استفاده از میانه حاشیه سود و میانه گردش دارایی ها، شرکت های نمونه به دو گروه بالاتر و پایین تر از میانه تقسیم بندی شد، سپس برای مشخص کردن راهبرد متمايز ساز به شرکت های گروهی که حاشیه سود آن بالای میانه و به طور همزمان گردش دارایی آن پایین تر از میانه بود عدد یک و به شرکت های گروه دوم عدد صفر اختصاص داده شد. همین طور برای مشخص کردن راهبرد رهبری در هزینه، به شرکت های گروهی که گردش دارایی آن بالای میانه و به طور همزمان حاشیه سود آن پایین تر از میانه بود عدد یک و به شرکت های گروه دوم عدد صفر اختصاص داده شد (Singh & Agarwal, 2002; Gani et al, 2006; Chen & Jermias, 2014).

آمار توصیفی

تعداد مشاهدات	کشیدگی	چولگی	انحراف معیار	جدول (۱) آمار توصیفی متغیرها					متغیرها
				میانگین	حداکثر	حداقل	نماد		
۹۹۰	۲/۴۴۴	۱/۱۸۷	۰/۴۱۹	۰/۰۰	۱/۰۰	۰/۲۳۹	Ac	هزینه نمایندگی	
۹۹۰	۹۷/۲۳۷	۵/۷۹	۲/۴۲۱	-۱۷/۸۴	۳۶/۸۳	۰/۵۹۸	β	ریسک سیستماتیک	
۹۹۰	۱۹/۴۶۵	۴/۳۲۱	۰/۲۲۱	۰/۰۰	۱/۰۰	۰/۰۵۱	HAC	هزینه نمایندگی بالا	
۹۹۰	۱۲/۵۹۸	۳/۴۱۱	۰/۲۵۷	۰/۰۰	۱/۰۰	۰/۰۶۲	LAC	هزینه نمایندگی پایین	
۹۹۰	۲/۷۲۸	-۰/۳۳۵	۰/۱۷۲	۰/۰۶	۰/۹۹	۰/۵۸۱	LEV	اهرم مالی	
۹۹۰	۳۳/۰۰۱	۴/۳۵۷	۱/۳۷۹	۰/۳۶	۱۵/۵۳	۱/۸۳۱	PERFORM	عملکرد شرکت	
۹۹۰	۵/۸۴۶	۱/۱۷۴	۰/۱۳۲	-۰/۲۴	۱/۰۱	۰/۱۵۱	ROA	بازده دارایی ها	
۹۹۰	۳/۵۸۲	۰/۷۶۱	۱/۵۳۱	۱۰/۰۵	۱۸/۷۱	۱۳/۵۳۲	SIZE	اندازه شرکت	
۹۹۰	۱/۸۳۹	۰/۹۲۱	۰/۴۵۵	۰/۰۰	۱/۰۰	۰/۲۹۱	STRA ₁	راهبرد متمايز ساز	
۹۹۰	۱/۸۵۱	۰/۹۳۷	۰/۴۶۰	۰/۰۰	۱/۰۰	۰/۳۰۴	STRA ₂	راهبرد رهبری در هزینه	

منبع: یافته های پژوهش

طبق نتایج جدول ۱، ریسک سیستماتیک با میانگین ۰/۵۹۸ نشان می دهد که به طور متوسط ریسک بازار سهام شرکت های نمونه تدافعی (کمتر از ۱) می باشد. میانگین متغیر اهرم مالی با مقدار متوسط ۰/۵۸ نشان می دهد که به طور متوسط به ازاء هر ۱۰۰ ریال دارایی ۵۸ بدھی در شرکت ها وجود دارد. میانگین متغیر عملکرد با مقدار ۱/۸۳ نشان می دهد که به طور متوسط، مجموع ارزش روز سهام و ارزش دفتری بدھی ها ۸۳٪ بیشتر از ارزش دفتری دارایی های شرکت می باشد. میانگین بازده دارایی ها با مقدار ۱۵/۰ نشان دهنده این است که

به طور متوسط به ازاء هر ۱۰۰ ریال دارایی در شرکت ها، ۱۵ ریال سودخالص کسب شده است. مشاهده ضریب چولگی^۴ متغیر های تحقیق نشان دهنده این است که غیر از متغیر اهرم مالی با مقدار ۰/۳۳، مابقی متغیرها از چولگی به سمت راست (ثبت)، برخوردار هستند و این موضوع بدان معناست که توزیع جامعه کاملاً متقارن نمی باشد و حجم بیشتری از

⁴Skewness

فرضیه مذکور وجود ندارد. زیرا راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی پایین دارای تاثیر مثبت و معنادار بر عملکرد شرکت می باشد و از طرفی معنادار بودن راهبرد متمايزساز در محصول با هزینه نمایندگی بالا حاکی از تاثیر منفی آن بر روی عملکرد می باشد.

برای بررسی فرضیه پنجم از آزمون والد نیز استفاده شده است.

مفروضات فرضیه فوق به شرح ذیل است:

$$H_0 = \alpha_4 = \alpha_5$$

$$H_1 = \alpha_4 > \alpha_5$$

بر اساس نتایج جدول(5) (برای آماره های t و خی دو می توان گفت که بین ضرایب α_4 و α_5 تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین بین راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی کمتر و راهبرد متمايزساز در محصول با هزینه نمایندگی بالاتر تفاوت معناداری وجود دارد.

نتایج جدول نشان می دهد که α_4 بزرگتر از α_5 است. بنابراین شرکت های دارای راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی کمتر، نسبت به شرکت های دارای راهبرد متمايزساز در محصول با هزینه نمایندگی بالاتر، از عملکرد قوی تری برخوردارند. در نتیجه فرضیه فوق پذیرفته می شود.

این تحقیق همچنین نتایج دیگری را نیز در برداشت. در سه الگوی تحقیق حاضر هزینه نمایندگی، تاثیر منفی و معنادار بر عملکرد شرکت دارد. همچنین راهبرد تمایز و راهبرد رهبری در هزینه، دارای تاثیر مثبت و معنادار بر عملکرد شرکت می باشند.

بررسی اعتبار مدل

۱- خود همبستگی: برای بررسی آن از آزمون دوربین - واتسون استفاده شده که نتایج حاصل از هر سه مدل پژوهش حاکی از عدم وجود مشکل خودهمبستگی است.

۲- نرمال بودن باقیماندها: نتایج آزمون جارک - برا نشان داد در هر سه مدل پژوهش، باقیماندها نرمال نبوده یا توزیعی نزدیک به نرمال نداشتند. لذا با استفاده از تبدیل ژوہانسون متغیر وابسته نرمال سازی شد.

۳- هم خطی: برای تشخیص هم خطی در این پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج حاکی از این بود که بین متغیرهای مستقل مشکل هم خطی کامل وجود ندارد.

داده های هر متغیر نسبت به توزیع نرمال برای هریک از متغیرها (غیر از اهرم مالی)، کمتر از میانگین آن ها است.

تجزیه و تحلیل داده ها و آزمون فرضیات

برای اینکه از عدم کاذب بودن رگرسیون برآورده اطمینان حاصل شود، ابتدا داده ها از نظر پایایی آزمون شدند. در این پژوهش برای بررسی پایایی از آزمون دیکی فولر استفاده شد. نتایج نشان داد مقدار سطح معنی داری برای همه متغیرها کوچکتر از 0.05 است. در نتیجه فرض صفر رد شد و با اطمینان 95% ، متغیرهای تحقیق حاضر در سطح پایا هستند.

نتیجه آزمون فرضیه اول و دوم

نتیجه حاصل از تخمين رابطه (1) نشان داد که راهبرد متمايزساز در محصول با هزینه نمایندگی بالاتر، اثر منفی و معناداری با عملکرد شرکت ها دارد. بنابراین دلیلی برای رد فرضیه اول وجود ندارد در واقع یک درصد افزایش در این متغیر، عملکرد شرکت را به میزان 73% کاهش می دهد.

فرضیه دوم نشان داد که شرکت های دارای راهبرد متمايزساز در محصول با هزینه نمایندگی بالاتر، نسبت به شرکت های دارای راهبرد متمايزساز در محصول با هزینه نمایندگی پایین تر عملکرد قوی تری ندارند زیرا راهبرد متمايزساز با هزینه نمایندگی بالاتر اثر منفی و معنادار بر عملکرد شرکت می باشد و از طرفی تاثیر راهبرد متمايزساز با هزینه نمایندگی پایین بر عملکرد شرکت معنادار نیست بنابراین این فرضیه تایید نشد.

نتیجه آزمون فرضیه سوم و چهارم

نتیجه حاصل از تخمين رابطه (2) نشان داد، راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی کمتر با عملکرد شرکت ها رابطه مثبت و معناداری دارد در واقع یک درصد افزایش در این متغیر عملکرد شرکت را به میزان 33% افزایش می دهد بنابراین دلیلی برای رد فرضیه سوم وجود ندارد.

فرضیه چهارم نشان داد که شرکت های دارای راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی کمتر نسبت به شرکت های با همان راهبرد و سطح هزینه نمایندگی بالاتر عملکرد قوی تری ندارند. بنابراین این فرضیه تایید نشد زیرا تاثیر راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی پایین بروی عملکرد، اگرچه مثبت و معنادار است اما تاثیر راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی بالا بر روی عملکرد با وجود منفی بودن معنادار نیست.

نتیجه آزمون فرضیه پنجم

نتیجه آزمون فرضیه پنجم نشان داد شرکت های دارای راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی کمتر نسبت به شرکت های دارای راهبرد متمايزساز در محصول با هزینه نمایندگی بالاتر از عملکرد قوی تری برخوردار هستند. بنابراین دلیلی برای رد جدول(2) نتیجه آزمون فرضیه اول و دوم

$$\text{Perform} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{Stra}_1 + \alpha_2 \text{AC} + \alpha_3 \text{Stra}_1 \times \text{HAC} + \alpha_4 \text{Stra}_1 \times \text{LAC} + \alpha_5 \text{Size} + \alpha_6 \text{Lev} + \alpha_7 \beta + \alpha_8 \text{ROA} + \varepsilon_{it}$$

متغیرهای مستقل	ضریب رگرسیون (α)	t آماره	سطح معنی داری
RAH	-0.036	-0.63	.521
AC	-0.511	-9.80	0.000
STR A ₁ *HAC	-0.736	-2.83	.003
STR A ₁ *LAC	0.08	0.55	.582
SIZE	0.002	0.12	.898
LEV	0.812	4.32	0.000
β	0.027	2.88	.004
ROA	1.091	4.30	0.000
C	-0.597	-0.69	.484
R ²	0.657	15.782	0.000
D-W	0.615	4.094	0.000
	1.648	113.567	0.000

منبع: یافته های پژوهش

جدول (۳) نتیجه آزمون فرضیه سوم و چهارم

$$\text{Perform} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{Stra}_2 + \alpha_2 \text{AC} + \alpha_3 \text{Stra}_2 \times \text{HAC} + \alpha_4 \text{Stra}_2 \times \text{LAC} + \alpha_5 \text{Size} + \alpha_6 \text{Lev} + \alpha_7 \beta + \alpha_8 \text{RoA} + \varepsilon_{it}$$

متغیرهای مستقل	ضریب رگرسیون	t آماره	سطح معنی داری
RAH	0.162	2.69	.006
AC	-0.528	-9.91	0.000
STR A ₂ *HAC	-0.243	-1.60	.107
STR A ₂ *LAC	0.332	2.16	.031
SIZE	-0.004	-0.10	.917
LEV	0.771	3.96	0.000
β	0.017	1.91	.056
ROA	1.108	4.43	0.000
C	-0.427	-0.49	.623
R ²	0.658	15.983	0.000
D-W	0.617	4.218	0.000
	1.667	122.174	0.000

منبع: یافته های پژوهش

جدول (4) نتیجه آزمون فرضیه پنجم

$$\text{Perform} = \alpha_0 + \alpha_1 \text{Stra}_1 + \alpha_2 \text{Stra}_2 + \alpha_3 \text{AC} + \alpha_4 \text{LAC} \times \text{Stra}_2 + \alpha_5 \text{HAC} \times \text{Stra}_1 + \alpha_6 \text{Size} + \alpha_7 \text{Lev} + \alpha_8 \beta + \alpha_9 \text{ROA} + \varepsilon_{it}$$

متغیرهای مستقل	ضریب رگرسیون	t آماره	سطح معنی داری
RAH	0.131	2.19	.027
STR A ₂	-0.007	-0.09	.921
AC	-0.523	-9.98	0.000
STR A ₂ *LAC	0.338	2.22	.025
STR A ₁ *HAC	-0.694	-2.67	.006
SIZE	-0.007	-0.17	.861
LEV	0.777	4.00	0.000
B	0.021	2.75	.006
ROA	1.052	4.16	0.000
C	-0.356	-0.41	.682
R ²	0.663	16.019	0.000
D-W	0.622	4.117	0.000
	1.667	119.488	0.000

منبع: یافته های پژوهش

راهبردها عبارتند از راهبرد رهبری در هزینه یا راهبرد متمایز ساز در محصول.

شرکت هایی که راهبرد رهبری در هزینه را انتخاب می کنند به دنبال تولید و عرضه محصولاتی می باشند که بهای تمام شده هر واحد آن برای مشتری کاهش یابد؛ بنابراین وظیفه کنترل هزینه ها و جلوگیری از هزینه های اساسی برای شرکت هایی که به دنبال افزایش کارایی می باشند مهم تر است. ساختار این نوع راهبرد به گونه ای است که فرآیندهای آنها روال همیشگی و مکانیکی دارد. اما شرکت هایی که راهبرد تمایز دارند؛ این شرکت ها می کنند تأکید زیادی بر محصولات جدید دارند؛ این شرکت ها با فعالیت های ریسک پذیر و همین طور عدم اطمینان بالا مواجه خواهند شد.

از طرفی بین گروه مدیریت و مالکان شرکت تضاد منافع وجود دارد زیرا تابع مطلوبیت مدیران و مالکان شرکت یکسان نمی باشد و امکان دارد مدیران تصمیماتی را اتخاذ کنند که همسو یا مغایر با منافع سهامداران باشد. بنابراین سهامداران برای همسو کردن منافع مدیران با مطلوبیت آنها، متholm هزینه هایی می شوند که عنوان هزینه نمایندگی نامیده می شود. عبارتی تضاد هایی که در یک رابطه نمایندگی بین مدیر و مالک به وجود می آید باعث نگرانی مالکان می شود. مالکان برای اطمینان از تخصیص بهینه منابع خود، عملکرد مدیران را بررسی می کنند. بنابراین سهامداران در راهبرد تمایز باید هزینه بیشتری را صرف نظرات بر اقدامات مدیران و ایجاد انگیزه در آنها برای همسویی این اهداف انجام دهند. در واقع ساختار هریک از راهبردها (تمایز و رهبری در هزینه)، به گونه ای است که توانایی متفاوتی از مدیران را در پیاده سازی هر کدام از این راهبردها می طلبد.

نتایج تحقیق حاضر حاکی از این است که تعامل راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی پایین، تاثیر مثبت و معنادار بر عملکرد شرکت دارد و تعامل راهبرد تمایز در محصول با هزینه نمایندگی بالا تاثیر منفی و معنادار بر عملکرد شرکت دارد درواقع هزینه نمایندگی بالا یک عامل منفی در پیاده سازی راهبرد تمایز می باشد.

بنابراین با توجه به اینکه هر دو نوع از راهبردهای تجاری (تمایز و رهبری در هزینه) تاثیر مثبت و معناداری بر عملکرد شرکت دارد اما در تعامل با هزینه نمایندگی، شرکت های ایرانی تمایل دارند راهبرد رهبری در هزینه با هزینه نمایندگی پایین را عنوان راهبرد تجاری خود انتخاب کنند.

در پژوهش حاضر هزینه نمایندگی بالا تاثیر منفی و معنادار بر عملکرد شرکت دارد که نشان دهنده تایید تئوری نمایندگی در بورس اوراق بهادر تهران می باشد. که این موضوع منطبق با تحقیق خارجی مانند (Wang, 2010) و تحقیق داخلی (Heidari et al, 2015) و مغایر با نتایج داخلی مانند (Mahmoodabadi et al, 2013) می باشد که عنوان کردن رابطه معنادار بین هزینه های نمایندگی و عملکرد به منظور

آماره	سطح معناداری	ارزش	نتیجه	جدول(۵) نتیجه آزمون والد
تفاوت معنادار بین ضرایب	۰/۰۰۱	-۳/۰۶۱		
تفاوت معنادار بین ضرایب	۰/۰۰۲	۹/۳۶۶	F-statistic	
تفاوت معنادار بین ضرایب	۰/۰۰۲	۹/۳۶۶	Chi-square	
منبع: یافته های پژوهش				
ضرایب	مقدار تفاوت ضرایب	ضرایب	نتیجه	
$\alpha_4 > \alpha_5$	$1/022$	$\alpha_4 - \alpha_5$		
منبع: یافته های پژوهش				
بررسی اعتبار و قدرت الگو				

۱- آماره F-فیشر: نتایج جداول با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ نشان داد، در سطح اطمینان ۹۵٪ در تمامی الگوها، معادله رگرسیون در کل معنادار می باشد.

۲- ضریب تعیین تعديل شده: در تمامی الگوها برابر ۰/۶۲ می باشد که نشان می دهد ۶۲ درصد از تغییرات متغیر وابسته، قابل استناد به تغییرات متغیرهای مستقل می باشد و بقیه تغییرات متغیر وابسته، ناشی از تغییرات سایر عوامل می باشد که در اینجا نادیده گرفته شده اند. همین طور اختلاف اندک ضریب تعیین و ضریب تعیین تعديل شده نیز حکایت از نکویی برآش دارد.

همین طور نتایج آزمون F-لیمر در تمامی الگوها با توجه به سطح معناداری نشان دهنده این است که روش داده های پنل بر روش داده های تلفیقی ارجحیت دارد و همین طور نتایج آزمون هاسمن در تمامی الگوها بیانگر ارجح بودن اثرات ثابت است.

بحث و نتیجه گیری

در این تحقیق تاثیر راهبردهای تجاری و سطوح هزینه نمایندگی بر عملکرد شرکت ها مورد بررسی قرار گرفت. سهامداران و سرمایه گذاران ارزیابی عملکرد شرکتها را به منظور شناسایی فرصت های مطلوب سرمایه گذاری مد نظر قرار می دهند و آنچه برای آنها اهمیت دارد، عملکرد مطلوبی است که نتیجه آن افزایش ارزش شرکت و متعاقب آن افزایش ثروت سهامداران می باشد. موفقیت یا عدم موفقیت شرکت ها را به دور از عملکرد مدیران نمی توان تصور کرد. مدیران شرکت باید توانایی تشخیص فرصت های جدید بازار را باشند تا بتوانند با رقبا به رقابت پردازند و سهم بازار را به دست بگیرند. از این روی، راهبردهای تجاری، فرایندی مهم برای دست یابی به اهداف شرکت است. این نوع راهبردها به نحوی طراحی شده اند که با اجرای صحیح آنها از دست یابی به اهداف اصلی شرکت اطمینان حاصل می شود. در واقع هر شرکت هنگام تعیین جایگاه رقبه و دست یافتن به سهم بازار می بایست راهبردهای تجاری را به اجرا درآورد که این

- Florackis,C., (2008), "Agency costs and corporate governance mechanisms :Evidence for UK firms", International Journal of Managerial Finance, 4, 37-59.
- Gani, L., and J. Jermias, (2006), "Investigating the effect of board independence on performance across different strategies", The International Journal of Accounting 41, 295-314.
- Heidari, M., meeting, Hamza and able, B., (2015), "The effect of agency costs on performance evaluation criteria: structural equation modeling approach", Journal of Financial Accounting Issue 27.
- Honarbakhsh, S., H., Birjand, (2012), "The relative effect of business strategies on the connection between leverage and performance of companies listed on the Stock Exchange", Journal of Financial securities analysis.
- Hunger, Jay. David, L, Thomas. Vienna, (2007), "Strategic Management Foundations" translations doctor Seyed Mohammad Arabi and David Divine, Third Edition, published by Bureau of Cultural Researches.
- Jermias, J., (2008), "The relative influence of competitive intensity and business strategy on the relationship between financial leverage and performance", The British Accounting Review, 40, 71-86.
- José, M, R. Ortega, (2010), "Competitive strategies and firm performance: Technological capabilities'moderating roles", Journal of Business Research, 63, 1273-1281.
- Khorsand Moaddab, Ehsan, (2014), "The relationship between competitive strategy and organizational structure of brokerages in Tehran Stock Exchange", M.Sc. Thesis, University of Tehran.
- Mahmoodabadi, Hamid, Mahdavi, Gholam Hossein, Marziye., (2013), "The effect of free cash flows and the cost of agency on the performance of companies listed on the Tehran Stock Exchange," Journal of Accounting, Vol. 4, p 111-131.
- Moradi, M., S. Sepahvand, (2015), "The impact of competitive strategy on financial performance and risk stability", financial accounting research - Isfahan University Journal.
- Nikokar, G., Ali, Jahan Bek Looeh, Ali, Farhadi, Yasser, Alidadi Tlkhestany, (2014), "The relationship between corporate governance mechanisms with the expense of Iranian companies Representatives" , business management, 6, issue 2, 401-416.
- Rajabi, R., Yasser, Mohammadi Khshoee, (2008), "agency costs and independent audit services pricing ", review study of accounting and auditing, 5, number 53, from 35-52.
- Rajagopalan, N., and S. Finkelstein, (1992), "Effects of strategic orientation and environmental change on senior management reward systems", Strategic Management Journal 13, 127-142.
- Rezaei, farzin, reza, mohseni, Maryam, rayeghi, (2013), "Compare the factors affecting the rate of return on assets with an emphasis on business strategies", Journal of Management Accounting, 17, the summer.
- Rezai, Farzin and Hamed, Azem , (2012), "The impact of competitive intensity and market strategy on the relationship between financial leverage corporate performance, management accounting Magazine Issue 12.
- savadjany, H. k. and F., Allameh Haeri, (2011), "Investigation the Effect of Dividend Policy in Creating Agency costs in Tehran Stock Exchanges, Interdisciplinary", Journal of Contemporary Research in Business, 6, 410-422.

تایید تئوری نمایندگی در بورس اوراق بهادار تهران مشاهده شد. همچنین تاثیر مثبت و معنادار هر دو نوع راهبرد تمایز و رهبری در هزینه بر عملکرد شرکت، با نتایج تحقیق (Moradi & Barahmand,2016) (Ah Lay & Sepahvand,2015) و تحقیق خارجی (Banker et al,2014) و (Jusoh,2016) مطابقت دارد.

پیشنهاد کاربردی

شرکت هایی که از راهبرد رهبری در هزینه استفاده می کنند برای بهبود عملکرد خود باید هزینه های نمایندگی را کاهش دهند.

پیشنهاداتی برای تحقیقات آتی

1. بررسی پایداری عملکرد شرکت با توجه به افزایش یا کاهش هزینه نمایندگی در هر دو نوع از راهبردهای تجاری (تمایز ساز و رهبری در هزینه).
2. برای سنجش عملکرد از نسبت های مالی دیگری مانند بازده دارایی ها، بازده حقوق صاحبان سهام، نسبت P/E، نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سهام استفاده شود.

حدودیت پژوهش

1. در دسترس نبودن هزینه های تحقیق و توسعه به دلیل عدم انعکاس دقیق آنها در صورت های مالی به عنوان شاخصی برای تکمیک راهبردهای تجاری

فهرست منابع

- Ah Lay, T and R, Jusoh,(2016), "Business strategy, strategic role of accountant, strategic management accounting and their links to firm performance", Asia-Pacific Management Accounting Journal,60-92.
- Balkin, D. B, and L. R, Gomez-Mejia, (1987), "Toward a contingency theory of compensation strategy", Strategic Management Journal 8, 169-182.
- Banker,R and R, Mashruwala, and A, Tripathy, (2014), "Does a Differentiation Strategy Lead to More Sustainable Financial Performance than a Cost Leadership Strategy?" Management Decision, 52 , 872 – 896.
- Barahmand, MR, (2016), "the relationship between financial performance and the role of intellectual capital with business strategy", management and accounting of the International Conference, Tehran, Institute of Higher Education righteous.
- Baseri, M, (2009), "a study of the viability of strategic positions in companies listed on the Stock Exchange Thran", Graduate thesis the School of Accounting, Department of Accounting.
- Chen, Yasheng, Johnny, Jermias, (2014), "Business strategy, executive compensation and firm performance", Journal Accounting and Finance, 54, 113-134.
- Dianati, Z, Mehdi, Moradzadeh, Mazaheri, (2013), "The effect of tenure on firm value management, agency costs and information risk", Journal of experimental accounting researches, Issue 9, p. 21 -39.

- Sedaghat, Taleb, (2015) , "The relationship between ownership structure and agency costs in companies listed on the Tehran Stock Exchange", M.Sc. Thesis, University of Tehran (Kish campus).
- Singh, P, and N. C. Agarwal, (2002), "The effects of firm strategy on the level and structure of executive compensation", Canadian Journal of Administrative Sciences 19, 42–56.
- Valipoor, H, S, Baseri, (2010), "The strategic position and evaluation of company performance", Journal of Management Accounting, Issue 5.
- Valipoor, Hashem, Khurram, Ali, (2011), "Effectiveness of Corporate Governance mechanisms to reduce agency costs", Journal of Management Accounting, Issue 8.
- Wang, Yungchih (2010), The Impacts of Free Cash Flows and Agency Costs on Firm Performance, J. Service Science & Management, , 3, 408-418.
- Zanjirdar, Majid Ghasemi, M. and Mahnaz , Maygoon, (2013), "The relationship between agency and performance of companies with managemental ownership in Iran investment market ", National Conference of accounting and management.

